

Безусий В. В., Волинець В. В., Мельничук Н. О.,  
Серяченко Н. Ю.

## **Пропозиції до проекту Настанови з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України**

### **I. Вступ**

Органи внутрішніх справ України (далі — ОВС України), виконують найбільший обсяг завдань щодо охорони та захисту громадського порядку, прав, свобод та законних інтересів учасників суспільних відносин, забезпечення громадської безпеки та боротьби з правопорушеннями. Проте, середовище функціонування ОВС України за останні роки суттєво модифікувалося, форми, динаміка і структура злочинності та адміністративної деліктності змінилися, у зв'язку з чим підвищилися вимоги до якості та ефективності службової діяльності працівників ОВС України, що, у свою чергу, вимагає реформування системи їхньої професійної підготовки.

Основним призначення цієї системи повинно стати вдосконалення кадрового потенціалу ОВС України, створення оновленого, потужного і дієздатного корпусу працівників цього правоохоронного органу, які матимуть необхідні та достатні знання, уміння та навички для якісного та ефективного досягнення завдань, що стоять перед ОВС України, а також виконання покладених на них службових (функціональних) обов'язків та реалізації наданих їм повноважень.

Як показує узагальнення практики здійснення діяльності з професійної підготовки працівників ОВС України, вона не позбавлена певних недоліків. Зокрема, це стосується її правового та матеріально-фінансового забезпечення, своєчасного оновлення вимог до працівників ОВС України, які повинні стати орієнтиром для їхньої професійної підготовки та забезпечити якість та ефективність покладених на них службових обов'язків. Недосконалою залишається побудова навчально-виховного процесу у системі професійної підготовки, процедура оцінювання професійних знань, умінь та навичок працівників. Потребують перегляду сучасна система видів професійної підготовки, тематика на-

вчання, а також відношення працівників до занять зі службової підготовки. У свою чергу, зазначені та інші недоліки професійної підготовки персоналу призводять до непрофесійних, інколи навіть незаконних дій працівників ОВС України, а також до поранень та загибелі працівників ОВС України під час виконання ними службових завдань та обов'язків.

Вищенаведене обумовлює актуальність та необхідність проведення роботи з опрацювання та розробки нового нормативно-правового акту, який би був покладений в основу створення оновленої системи професійної підготовки (навчання) працівників ОВС України.

## **II. Загальні пропозиції та зауваження до проекту нормативно-правового акту з питань організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу ОВС України**

1. Пропонується зміна назви нормативно-правового акту з «Настанова<sup>1</sup> з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України» на «Положення про професійну підготовку та навчання осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України» (далі — Положення). Вважаємо, що запропонована назва відповідатиме призначенню цього нормативно-правового акту, в якому повинна знайти своє закріплення основа взаємопов'язаної системи засобів навчання працівників ОВС України, які послідовно змінюють та доповнюють один одного у формі підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації. До того ж, саме на ці форми навчання вказано у п. 21 Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ, а також у низці інших нормативно-правових актів, що передбачають навчання державних службовців (постановах Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і Положення про єдиний порядок підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації керівників державних підприємств, установ і організацій» від 08.02.1997 р. № 167 та

<sup>1</sup> Настанова — вказівка або порада діяти певним чином (постанова Кабінету Міністрів України «Про державну реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір» (Порядок, п. 2) від 27.12.2001 р. № 1756, м. Київ).

«Про затвердження Положення про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування» від 07.07.2010 р. № 564).

2. Окремо слід відзначити, що з позиції врахування вимог нормопроектувальної техніки та забезпечення формування цілісної структури спеціального законодавства з питань регулювання організації та проведення професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу ОВС України доцільно врахувати такі моменти:

- по-перше, Положення має відповідати нормативним актам, які є основою правового забезпечення у галузі навчання та формування кадрової складової освітнього потенціалу ОВС України як державного органу. Такими актами є: 1) Закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про мови в Українській РСР», «Про міліцію», «Про внутрішні війська Міністерства внутрішніх справ України», «Про військовий обов'язок і військову службу»; 2) наказ Міністерства освіти України «Про затвердження Положення про організацію навчального процесу в вищих навчальних закладах» від 2 червня 1993 р. № 161, накази МВС України: «Про затвердження Положення про організацію навчального процесу у вищих навчальних закладах МВС України» від 14 лютого 2008 р. № 62; «Про затвердження Типового договору про підготовку фахівця у вищому навчальному закладі Міністерства внутрішніх справ України» від 14.05.2007 р. № 150; «Про затвердження Порядку відбору кандидатів на навчання до вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України» від 01.12.2010 р. № 590 та ряд інших, а також вимоги Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і Положення про єдиний порядок підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації керівників державних підприємств, установ і організацій» від 8 лютого 1997 р. № 167 та ін.;

- по-друге, слід звернути увагу на застарілу термінологію, яка вживається у тексті чинної Настанови, що потребує врахування під час опрацюванні нового нормативно-правового акту. Зокрема, у 2008 році Департамент роботи з персоналом МВС України був реорганізований у Департамент кадрового забезпечення, відповідно, й «управління (відділи) по роботі з особовим складом» та «підрозділи по

роботі з персоналом» були перейменовані на управління (відділи) кадрового забезпечення; вживання аббревіатури УМВСТ теж не є юридично коректним, зважаючи на існування у складі МВС України Управлінь МВС на залізниці (Львівській, Одеській, Південній тощо);

- по-третє, у відповідних актах, які регулюють проходження служби в ОВС України, має бути закріплено обов'язок працівників ОВС України постійно підвищувати свій професійний рівень, в свою чергу, також мають бути визначені права працівників, що підвищують свій професійний рівень. За таких умов нормативно-правова база відповідатиме вимогам часу і буде направлена на постійне підвищення рівня підготовки працівників ОВС України у різних напрямках їхньої службової діяльності;

- по-четверте, зміст Положення має бути тісно пов'язаний з розвитком та положеннями іншого спеціального законодавства, оскільки порядок проходження служби, грошове забезпечення, присвоєння спеціальних звань, призначення на посади, переміщення і просування по службі, атестація та інші питання також пов'язані із проведенням та результатами підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників ОВС України. Нормативно-правові акти в означений сфері повинні складати єдину, взаємоузгоджену систему;

- по-п'яте, окремо потребує вирішення питання щодо узгодження змісту відповідних пунктів Положення та низки інших актів у даній сфері з положеннями Кодексу законів про працю України (наприклад, Глава XIV «Пільги для працівників, які поєднують роботу з навчанням»), особливо з приводу соціального та правового захисту працівників ОВС України під час навчання з відривом від служби;

- по-шосте, розробку Положення пропонується перенести або почати з моменту розробки та затвердження нових нормативно-правових актів, які регламентуватимуть базові засади діяльності всієї системи ОВС України. Мова йде, наприклад, про новий Закон України «Про міліцію (поліцію)» та нове «Положення про проходження служби особами рядового та начальницького складу ОВС України» або Закон «Про органи внутрішніх справ України» тощо;

- по-сьоме, для належної розробки відповідних нормативно-правових актів у цій сфері, а також подальшого вдосконалення навчальних та тематичних планів занять за всіма видами підготовки та навчання працівників ОВС

України потрібно оновити (уточнити, вдосконалити, розширити тощо): а) відповідний державний класифікатор професій за напрямками діяльності ОВС України; б) відповідні професійно-кваліфікаційні характеристики основних посад працівників МВС України; в) освітньо-кваліфікаційні характеристики; г) єдині, уніфіковані та типізовані посадові інструкції посад працівників МВС України тощо.

3. Пропонується виділення трьох основних видів навчання працівників ОВС України, кожному з яких відповідатиме власна форма реалізації (додаток 2). Адже в чинній Настанові у п. 14 поєднані види (підготовка, перепідготовка та підвищення кваліфікації) та форми здійснення (стажування, службова підготовка, навчання в аспірантурі, ад'юнктурі та докторантурі, самостійна підготовка). Цей висновок підтверджується аналізом чинного законодавства України в цій сфері (Закони України «Про освіту», «Про державну службу», Положення про проходження служби рядовим і начальницьким складом органів внутрішніх справ, Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Положення про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і Положення про єдиний порядок підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації керівників державних підприємств, установ і організацій» від 8 лютого 1997 р. № 167 та «Про затвердження Положення про систему підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації державних службовців і посадових осіб місцевого самоврядування» від 07.07.2010 р. № 564, наказ Мінпраці України, МОН України «Про затвердження Положення про професійне навчання кадрів на виробництві» від 26.03.2001 р. № 127/151 тощо).

4. Пропонується опрацювати та запровадити типову структуру всіх основних нормативно-правових актів, які регламентують питання організації та проходження професійного навчання працівниками ОВС України, що сприятиме повноті, чіткості та ефективності її реалізації. Зокрема, пропонується така типова структура з наступними основними змістовними розділами: загальні положення, поняття, принципи (за необхідністю), мета та завдання, управління системою навчання та її забезпечення (кадрове, матеріальне, фінансове, інформаційне тощо), суб'єкти навчання та їх права, обов'язки та гарантії, види навчан-

ня, організація навчання, порядок обліку, контролю і оцінки професійної підготовки кадрів, додатки (за необхідністю).

5. Пропонуємо в Положенні окремо визначити принципи професійної підготовки працівників ОВС України з наступним змістом:

- безперервності професійної підготовки, тобто навчання під час усієї професійної діяльності;
- обов'язковості професійної підготовки, тобто передбачення підвищення професійних знань, умінь та навичок одним із обов'язків персоналу ОВС;
- наукової обґрунтованості потреби органів та підрозділів внутрішніх справ у працівниках тієї чи іншої кваліфікації, тобто проведення попередньої наукової експертизи плінності кадрів за певними категоріями посад, визначення навантаження та штатної чисельності за окремими професіями в ОВС тощо, аналіз потреб практики у фахівцях певних спеціальностей та освітньо-кваліфікаційних рівнів;
- комплексності та системності професійної підготовки, тобто під час її організації повинні використовуватись оптимальні види, форми та методи професійного навчання;
- диференціації підготовки залежно від наявних знань, умінь та навичок, тобто формування груп для навчання у системі професійної підготовки залежно від наявності базових знань;
- правового і соціального захисту осіб рядового та начальницького складу ОВС під час професійної підготовки, тобто поширення на них усіх гарантій, забезпечення необхідними фінансовими та матеріальними ресурсами.

6. Враховуючи те, що останнім часом правове регулювання професійної підготовки працівників ОВС України за самостійними її напрямками отримує своє закріплення у окремих нормативно-правових актах (наприклад, Положення про організацію початкової підготовки (спеціалізації) працівників ОВС України виділено в окремий нормативний акт (наказ МВС України № 177 від 24.04.2009 р.), вважаємо за доцільне продовжити дану тенденцію.

Пропонуємо, опрацювати систему нормативно-правових актів у даній сфері (додаток 1).

Основним актом зазначеної системи можна визнати Положення про професійну підготовку та навчання осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України (або акт з іншою назвою).

Самостійні напрямки (види) підготовки можна регламентувати (деталізувати) у окремих нормативно-правових актах, зокрема, таких як:

- Положення про професійну орієнтацію в системі МВС України;

- Порядок відбору кандидатів на навчання до вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України, затверджений наказом МВС України від 01.12.2010 р. № 590;

- Положення про організацію початкової підготовки працівників органів внутрішніх справ України (наказ МВС України від 24.04.2009 р. № 177);

- Положення про організацію післядипломної освіти працівників органів внутрішніх справ України (наказ МВС України від 02.07.2008 р. № 319), яке слід або розширити або включити в нього акти, які будуть докладно регламентувати окремі форми післядипломної освіти (Положення про організацію перепідготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України, Положення про організацію підвищення кваліфікації осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України).

7. Пропонуємо централізувати нормативно-правове регулювання діяльності всієї системи навчальних закладів (підрозділів) МВС України (додатки 1, 3) завдяки розробці окремого акту, наприклад, Положення про систему навчальних закладів (підрозділів) МВС України, або шляхом внесення змін та доповнень до чинного наказу МВС України «Про затвердження Положення про вищі навчальні заклади МВС» від 14.02.2008 р. № 62, в який включити:

- Типове положення про навчальний центр післядипломної освіти працівників органів внутрішніх справ України;

- Типове положення про училище професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ;

- Типове положення про навчальний центр (пункт) підготовки працівників органів внутрішніх справ України;

- Типове положення про школи підвищення оперативної майстерності;

- Типове положення про вищий навчальний заклад МВС України;

- Типове положення про аспірантуру та докторантуру МВС України.

8. Пропонуємо централізувати нормативно-правове регулювання питання нормування праці науково-педагогічних (педагогічних) та наукових працівників всіх вищих навчальних закладів (підрозділів) МВС України, а також організації навчально-виховного процесу у всіх навчальних закладах системи МВС України завдяки розробці окремого акту, наприклад, Положення про організацію навчально-виховного процесу у навчальних закладах МВС України, або шляхом внесення змін та доповнень до чинного наказу МВС України «Положення про організацію навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах МВС України» від 14.02.2008 р. № 69.

9. Вважаємо за доцільне розробити Інструкцію про порядок проходження стажування працівниками органів внутрішніх справ України, яку затвердити окремим відомчим наказом або включити до базового Положення чи Положення про підвищення кваліфікації осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України. Окремо слід передбачити можливість стажування осіб рядового і начальницького складу (за категоріями та видами служб) ОВС України за межами території України в правоохоронних органах інших держав.

10. Вважаємо за доцільне здійснити розробку Положення про професійну орієнтацію в системі МВС України, яке затвердити окремим відомчим наказом або включити до базового Положення. При його розробці врахувати вимоги та положення постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Концепції державної системи професійної орієнтації населення» від 17.09.2008 р. № 842, а також спільного наказу Міносвіти, Мінпраці, Мінмолоді та спорту України «Про затвердження Положення про професійну орієнтацію молоді, яка навчається» від 02.06.1995 р. № 159/30/1526.

11. Метою професійної підготовки працівників ОВС України слід визнати вдосконалення кадрового потенціалу ОВС України за рахунок формування оновленого, потужного, дієздатного та високопрофесійного корпусу працівників ОВС України, які матимуть необхідні та достатні знання, уміння та навички для якісного та ефективного забезпечення виконання завдань, що стоять перед ОВС України, а також виконання покладених безпосередньо на працівників службових (функціональних) обов'язків та реалізації наданих їм повноважень.



12. Пріоритет у характері діяльності з професійної підготовки працівників ОВС України має бути пов'язаний не з наданням переваги перевіркам їхніх знань та рівня фізичної підготовки, а полягати у формуванні професійного ядра висококваліфікованих фахівців з усіх напрямків діяльності органів внутрішніх справ, наданні їм необхідних знань, навичок та вмінь. А специфіка реалізації завдань, що стоять перед ОВС України, обумовлює те, що професійна підготовка їхніх працівників повинна бути спрямована перш за все на якісне кадрове забезпечення конкретних галузевих служб та окремих напрямків їхньої діяльності. Це насамперед повинно вплинути на визначення змісту навчальних програм та завдань окремих видів підготовки.

13. Беручи до уваги проведення у 2012 році в Україні Чемпіонату Європи з футболу, а також подальшу можливість проведення аналогічних міжнародних спортивних заходів на території держави, пропонуємо розглянути доцільність включення до змісту дисциплін зі службової підготовки (п. 6.2 чинної Настанови) мовну підготовку, зокрема з англійської мови, у обов'язки, достатньому для того, щоб працівник ОВС України: а) оволодів найуживанішим лексичним мінімумом; б) набув навичок усного мовлення; в) мав можливість надавати іноземним громадянам певну інформаційну допомогу під час проведення заходів міжнародного характеру. Відповідну мовну підготовку необхідно реалізовувати за територіальним принципом, тобто проводити її в органах та підрозділах, на територіях обслуговування яких є відповідні спортивні об'єкти.

14. Оскільки відповідно до чинного відомчого законодавства посади начальницького складу ОВС України дозволяється заміщувати цивільними особами, необхідно уточнити у Положенні відповідні напрямки, зміст та форми службової підготовки останніх.

Пропонується запровадити стосовно цивільних осіб підготовку у вигляді професійної адаптації.

Професійна адаптація вільнонайманих працівників, які працюють або тимчасово призначені на посади середнього та старшого начальницького складу органів та підрозділів внутрішніх справ МВС України, — це вид навчання, який здійснюється з метою набуття вказаними особами необхідних знань, практичних навичок і умінь для успішного виконання функціональних обов'язків на займаній посаді в органі (підрозділі) внутрішніх справ.

Професійна адаптація вільнонайманих працівників здійснюється шляхом стажування під керівництвом наставника, службової та самостійної підготовки.

Тематика занять вільнонайманих працівників зі службової підготовки визначається начальником органу (підрозділу) внутрішніх справ із врахуванням раніш отриманого особою досвіду та її функціональних обов'язків. Вільнонаймані працівники до участі у заліках зі службової підготовки не залучаються. Перевірка їхніх знань здійснюється на підсумкових заняттях шляхом співбесід.

15. Слід звернути увагу на те, що зараз в освітній діяльності широко використовуються дистанційні та інші інноваційні форми навчання, тому в Положення слід включити не лише усталені форми підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації (курси, тренінги, стажування, службова підготовка тощо), а й сучасні форми та методи навчання, у тому числі без відриву від виконання службових обов'язків.

16. Вважаємо за доцільне опрацювати адаптивну програму професійної підготовки працівників ОВС України, сутність якої полягає у тому, що розробка планів і програм навчання під час підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації повинна відбуватися із врахуванням:

- призначення та завдань, які вирішуються відповідним органом (підрозділом) внутрішніх справ;
- особливостей та специфіки службової діяльності органу (підрозділу) внутрішніх справ в даний період (наприклад, в умовах проведення у 2012 році в Україні Чемпіонату Європи з футболу, загострення криміногенної обстановки тощо);
- формування структури змісту навчання з урахуванням поділу його на: загальноосвітній блок, загальнопрофесійний блок, спеціально-професійний блок;
- орієнтацій навчальних програм та вправ на повноту знань, якість та правильність виконання, а не лише на виконання часом необґрунтованих та застарілих нормативів та показників.

17. Враховуючи те, що тактика дій особового складу в типових і екстремальних ситуаціях, фізична підготовка та вогнева підготовка закладають основу для належного виконання працівником ОВС України основних завдань з охорони громадського порядку, прав, свобод та законних інтересів громадян, забезпечення громадської безпеки та боротьби з правопорушеннями, пропонуємо виділити пра-

вове регулювання тактики дій, фізичної та вогневої підготовки у окремий нормативний акт (наприклад, Положення про підвищення професіоналізму осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України (додаток 1)) та вважати підвищення професіоналізму (тактичну та службово-бойову підготовку) окремим напрямком підготовки працівників ОВС України, що є складовою відповідних видів професійної підготовки. Okремо в цьому напрямку слід приділити увагу питанням психологічної підготовки, тактики дій працівників ОВС України у типових та екстремальних ситуаціях, що може потребувати розробки Положення про психологічну підготовку особового складу органів та підрозділів внутрішніх справ України.

18. Обов'язково слід опрацювати питання належного фінансового та матеріально-технічного забезпечення заходів з професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України. Це повинно бути здійснено на рівні окремої статті в бюджеті МВС України. Адже відсутність належного фінансового та матеріально-технічного забезпечення вказаних заходів фактично призведе до неможливості досягнення мети підготовки та навчання працівників ОВС України, сам процес навчання буде малоефективним. Більш того, можливі порушення прав працівників, особливо тих, кого направляють для навчання та підготовки в інші регіони.

19. Пропонуємо розглянути питання про вдосконалення правового регулювання інституту позаштатних інструкторів з вогневої та фізичної підготовки: визначення окремих питань обрання та призначення, правового статусу (прав та обов'язків), завдань цих осіб тощо.

### **III. Пропозиції та зауваження до окремих пунктів чинного наказу МВС України «Про організацію професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України» від 25.11.2003 р. № 1444, які можуть бути враховані у проектах відповідних нормативно-правових актів**

1. Пропонуємо п. 1.1. Настанови уточнити за рахунок вказівки на те, що професійна підготовка є нормативно врегульованою, а також сприяє успішному виконанню

службових (функціональних) обов'язків працівника, та викласти в наступній редакції:

«1.1. Професійна підготовка рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України — це **нормативно врегульований**, організований, безперервний і цілеспрямований процес оволодіння **спеціальними** знаннями, уміннями і навичками, необхідними для успішного виконання оперативно-службових завдань і **службових (посадових) обов'язків**».

2. Перелік основних завдань професійної підготовки пропонуємо викласти у наступній редакції:

- оволодіння необхідними знаннями і спеціальними навичками для успішного виконання обов'язків з охорони громадського порядку і боротьби зі злочинністю та **інших службових (посадових) обов'язків**;

- підвищення професіоналізму працівників органів внутрішніх справ шляхом удосконалення спеціальних навичок та постійного оновлення знань і умінь, необхідних для успішного виконання оперативно-службових завдань і посадових обов'язків;

- **підвищення іміджу діяльності ОВС серед населення, громадськості й ЗМІ та зміцнення зв'язків з ними**, забезпечення працівниками міліції прав людини в ході виконання ними службових обов'язків, підвищення рівня загальної культури рядового і начальницького складу;

- розвиток у працівників органів внутрішніх справ особистих високоморальних **і ділових** якостей, патріотизму і відповідальності, здібностей до ініціативних дій, сумлінного виконання професійного обов'язку, **здатності до застосування новітньої техніки та технологій у правоохоронній діяльності**.

3. Враховуючи вимоги ст. 8 «Обов'язки начальника» Дисциплінарного статуту органів внутрішніх справ України, пропонуємо п. 1.6 Настанови викласти у наступній редакції:

«1.6. Начальники департаментів, головних управлінь, самостійних управлінь та відділів МВС України, ГУМВС України в АР Крим, м. Києві та Київській області, УМВС України в областях, м. Севастополі та на залізницях, ректори навчальних закладів МВС України, начальники науково-дослідних установ, училищ професійної підготовки та навчальних центрів (пунктів) підготовки працівників органів внутрішніх справ **зобов'язані** створювати морально-психологічний клімат, який стимулює потребу у особового

складу безперервного навчання, вживати заходів до того, щоб кожний працівник протягом усієї служби постійно підвищував рівень професійних знань **за видами навчання в системі службової підготовки (тактика дій особового складу в типових і екстремальних ситуаціях, вогнева і фізична підготовка тощо)**, вважаючи це одним із головних своїх службових обов'язків».

4. Щодо п. 1.7 Настанови, то є підстави розширити перелік граф, в яких відбиваються результати навчання в системі професійної підготовки та післядипломної освіти. Так, для науково-педагогічних працівників таким можна вважати отримання диплому кандидата чи доктора наук, атестату доцента або старшого наукового співробітника, для інших працівників — диплому про другу вищу освіту, довідки про закінчення аспірантури, ад'юнктури чи докторантури, науково-практичної конференції, семінару-тренінгу тощо. Тобто доцільним вважається або розширення переліку документів із відповідними змінами у графах картки обліку професійної підготовки, або доповнення п. 1.7 реченням наступного змісту: **«Результати навчання в системі професійної підготовки та післядипломної освіти підтверджуються також й іншими документами встановленого зразка, що свідчать про оволодіння, поглиблення чи оновлення працівником знань, спеціальних умінь і навичок, необхідних для успішного виконання оперативно-службових завдань за певною посадою»**.

5. Пропонуємо п. 3.1. Настанови викласти в новій редакції:

«3.1. Підвищення кваліфікації — це вид навчання, яке здійснюється з метою послідовного поглиблення, розширення й оновлення особами рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ існуючих знань, умінь та навичок у межах спеціальності, вдосконалення професійної майстерності, підвищення морально-ділових якостей, вивчення найновіших досягнень науки і техніки, використання позитивного досвіду в роботі».

6. Пропонуємо п. 4.1. Настанови викласти в новій редакції:

«4.1. Перепідготовка — це вид навчання, який здійснюється з метою одержання особами рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ нової спеціальності на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду в разі переміщення їх на іншу

роботу, виконання якої потребує нових знань, умінь і навичок».

7. Пропонуємо п. 6.1 Настанови викласти у новій редакції:

«Службова підготовка — це навчальна діяльність з удосконалення та постійного оновлення спеціальних знань, умінь та навичок, необхідних для успішного виконання оперативно-службових завдань і посадових обов'язків працівниками органів внутрішніх справ, що проводиться з метою підвищення їхнього професіоналізму та здійснюється на постійній основі».

8. Пропонуємо абзац другий п. 6.2.2 Настанови доповнити реченням наступного змісту: «6.2.2. Тактика дій у типових і екстремальних ситуаціях ...

Навчання повинне нести тільки практичну направленість і бути розраховане на набуття стійких навичок з тактики дій особового складу як у звичайних умовах, так і в **екстремальних** ситуаціях. Підготовка має комплексний характер, відпрацюванню підлягають питання й інших тематичних дисциплін. **Тематика занять із тактики дій у типових і екстремальних ситуаціях повинна відповідати функціональному призначенню служби (підрозділу) (оперативно-слідчі, адміністративні та забезпечуючі), а також розроблятися із урахуванням безпосередньої специфіки діяльності конкретної служби (підрозділу).**»

9. Пропонуємо абзац другий п. 6.2.3 Настанови викласти у наступній редакції: «*Вогнева підготовка передбачає вивчення матеріальної частини табельної зброї, заходів безпеки при поводженні з нею, основ стрільби і вдосконалення навичок стрільби, **правомірного** застосування табельної зброї в реальних умовах оперативно-службової діяльності, а також прищеплює навички швидкісного приготування до стрільби та ведення влучної стрільби по нерухомих і рухомих цілях з різних положень. Навчання здійснюється згідно з Курсом стрільб зі стрілецької зброї для рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України. **Загальна тематика занять із вогневої підготовки повинна відповідати видам та типам зброї, яка безпосередньо стоїть на озброєнні ОВС України. Тематика занять зі службової підготовки розробляється з урахуванням зброї, яка безпосередньо використовується в діяльності конкретної служби (підрозділу) ОВС України***»

10. Пропонуємо у п. 6.3 Настанови абзац другий доповнити реченнями наступного змісту:

«Перенесення занять зі службової підготовки в органах внутрішніх справ допускається з урахуванням ступеня залучення особового складу органу або підрозділу ОВС для виконання службових завдань та в залежності від криміногенної обстановки на території обслуговування відповідного органу. Відпрацювання перенесених занять допускається у інший день тижня, встановлений наказами зазначених в цьому пункті керівників, або в межах самостійної підготовки. **УВАГА! Не залучаються до участі в заняттях зі службової підготовки особи після добового чергування.**»

11. Пропонуємо Настанову доповнити п. 6.3.1 наступного змісту:

«Зміст програм навчання, навчальних і тематичних планів занять із усіх видів службової підготовки визначається відповідно до галузевої належності служби (підрозділу), а також з урахуванням безпосередньої специфіки діяльності служби (підрозділу).

12. З огляду на те, що чинна нормативно-правова база налічує велику кількість законодавчих актів, не всі з яких потрібні працівникам ОВС для належного виконання ними службових обов'язків, необхідно уточнити зміст п. 8.2 Настанови та викласти перше завдання самостійної підготовки у наступній редакції:

«Самостійна підготовка охоплює вивчення документів законодавчого і нормативного характеру з питань діяльності відповідного органу чи підрозділу внутрішніх справ».

13. Пропонуємо пункт 10 «Перевірка стану професійної підготовки кадрів» Настанови доповнити пунктом:

«10.3-2 Під час контрольної перевірки органів (підрозділів) внутрішніх справ підготовка працівників перевіряється за необхідністю».

14. Пропонуємо ч. 4 п. 10.4 викласти у наступній редакції:

«Працівникам, які пропустили підсумкові заняття або отримали незадовільну оцінку з двох або більше розділів службової підготовки, надається необхідна методична та практична допомога протягом тижня, після чого працівник додатково допускається до складання заліку. В разі повторного отримання незадовільної оцінки з одного з видів службової підготовки працівники підлягають позачерговому атестуванню для вирішення питання про доцільність їх

перебування на займаних посадах та на службі в органах внутрішніх справ».

15. Пропонуємо п. 11.1.2 та п. 11.3.3 викласти у такій редакції:

«Оцінка служби, органу, підрозділу з функціональної та вогневої підготовки складається з індивідуальних оцінок працівників і визначається:

- «відмінно», якщо не менше **90%** працівників, які склали заліки, мають позитивну оцінку, при цьому, не менше 50% з них отримали оцінку «відмінно»;

- «добре», якщо не менше **80%** працівників, які склали заліки, мають позитивну оцінку, при цьому, не менше 50% з них отримали оцінку «добре»;

- «задовільно», якщо не менше **70%** працівників, які склали заліки, отримали позитивні оцінки;

- «незадовільно», якщо менше **70%** працівників, які склали заліки, отримали позитивні оцінки».

16. Пропонуємо у п. 6 «Загальна фізична підготовка» Настанови з фізичної підготовки рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України внести наступні зміни:

- враховуючи те, що через брак коштів, відсутність належних лижних баз та басейнів не всі територіальні підрозділи мають можливість організувати заняття особового складу з плавання та лижну підготовку, пропонуємо включити дані види фізичної підготовки із переліку обов'язкових і віднести їх до таких, що здійснюються працівниками ОВС України самостійно;

- з огляду на позитивний оздоровчо-психологічний вплив ігрових видів спорту на організм людини розглянути можливість включення у п. 6 таких видів спорту як волейбол, баскетбол, фут зал тощо.

17. Пропонуємо п. 7.1 «Заходи фізичного впливу» Наставови з фізичної підготовки рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України доповнити абзацом 3 та викласти його в наступній редакції:

7.1. Заходи фізичного впливу

Заняття з вивчення заходів фізичного впливу проводяться з метою формування навичок самозахисту, обеззброювання та затримання осіб, що порушують громадський порядок, загрожують особистій безпеці громадян і працівників міліції, і спрямовані на розвиток сили, витри-



валості, гнучкості, а також виховання сміливості, рішучості, ініціативи та впевненості у власних силах.

Заходи фізичного впливу включають: рукопашний бій, самбо (самозахист без зброї), дзюдо, айкідо, бокс, карате, кікбоксинг та інші види бойових єдиноборств.

**Види бойових єдиноборств, які передбачають нанесення громадянам при їх затриманні прямих ударів, допускаються для вивчення лише підрозділами спеціального призначення. В основу спеціальної фізичної підготовки працівників ОВС України покладається вивчення прийомів самозахисту та затримання, що входять до курсу боротьби самбо (самозахист без зброї), чому й відводиться переважна кількість годин від діючих норм на рік.**

Виконання будь-якого прийому завершується затриманням «порушників», одяганням наручників або зв'язуванням, оглядом та конвоюванням.

Заняття проводяться в залі зі спеціальним покриттям (борцівський килим, татамі) та борцівським і боксерським знаряддям, а також на спеціально підготовленому майданчику з піском або тирсою чи на місцевості. Крім того, заняття проводяться на спеціальних полігонах з моделюванням конкретної ситуації (вулиця, квартира, кабінет, транспортний засіб тощо).

18. Пропонуємо виключити зі змісту Настанови з фізичної підготовки рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України п. 11, що передбачає порядок організації вступних іспитів до навчальних закладів МВС України з фізичної підготовки. Наразі такий порядок має бути регламентований наказом МВС України «Про затвердження Порядку відбору кандидатів на навчання до вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України» від 01.12.2010 р. № 590. Ця пропозиція зумовлена тим, що кожного року приймаються та затверджуються нові умови вступу до ВНЗ України. Закріплення правил вступних іспитів до навчальних закладів МВС України з фізичної підготовки Порядком відбору кандидатів на навчання до вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України дозволить оперативно реагувати на всі зміни, що відбуваються в загальних умовах вступу до ВНЗ.

19. Пропонуємо Курс стрільб зі стрілецької зброї для рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України доповнити такими пунктами у наступній редакції:

1.1. Реалізація завдань курсу стрільб покладається на керівників усіх ступенів та кадрові апарати, а в навчальних закладах, крім того, — на відповідні кафедри та цикли, і досягається на заняттях шляхом відпрацювання відповідних розділів курсу стрільб під час занять з вогневої підготовки.

3.1. В органах і підрозділах внутрішніх справ заняття з вогневої підготовки проводить інструктор (позаштатний інструктор), а у навчальних закладах — викладацький склад відповідних кафедр, циклів.

20. **Особливо слід** звернути увагу на те, що при отриманні табельної вогнепальної зброї і боеприпасів формулювання «перевіряє наявність патрона в патроннику» не забезпечує безпеку особи, адже при наявності патрона у патроннику може трапитися його досилання і здійснення пострілу. Безпека забезпечується саме у разі **відсутності патрона у патроннику**. Тому пропонуємо речення друге абзацу другого п. 3.1.3 Інструкції із заходів безпеки при поводженні з табельною вогнепальною зброєю викласти у наступній редакції:

«п. 3.1.3.

Отримавши зброю і боеприпаси, працівник підходить до кулеуловлювача і проводить їхній огляд. Перевіряє **відсутність** патрона в патроннику, для ...»

#### IV. Додатки

#### Додаток 1

#### Примірна система нормативно-правових актів з питань професійного навчання працівників ОВС:

1. Положення про професійну підготовку та навчання осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України (або Настанова з організації професійної підготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України).

1.2. Положення про професійну орієнтацію в системі МВС України.

1.3. Порядок відбору кандидатів на навчання до вищих навчальних закладів Міністерства внутрішніх справ України, затверджений наказом МВС України від 01.12.2010 р. № 590.

1.4. Про організацію початкової підготовки працівників органів внутрішніх справ України, затверджене наказом

МВС України від 24.04.2009 р. № 177.

1.5. Положення про організацію післядипломної освіти працівників органів внутрішніх справ України, затверджене наказом МВС України від 02.07.2008 р. № 319

1.5.1. Положення про організацію перепідготовки осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України.

1.5.2. Положення про організацію підвищення кваліфікації осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України:

- Інструкція про порядок організації, проведення та оцінювання службової підготовки працівників органів внутрішніх справ України;

- Інструкція про порядок проходження стажування працівниками органів внутрішніх справ України.

1.5.3. Положення про підвищення професіоналізму осіб рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України:

- Настанова з фізичної підготовки рядового і начальницького складу органів внутрішніх справ України;

- Положення про спартакіаду МВС України з професійно-прикладних та інших видів спорту;

- Курс стрільб зі стрілецької зброї для рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ України та норми витрат боєприпасів МВС, ГУМВС, УМВС, УМВСТ та відомчими навчальними закладами;

- Інструкція із заходів безпеки при поводженні з табельною вогнепальною зброєю;

- Положення про психологічну підготовку особового складу органів та підрозділів внутрішніх справ України;

- Положення про конкурс з визначення кращого за професією.

2. Положення про систему навчальних закладів (підрозділів) МВС України (Положення про вищі навчальні заклади МВС, затверджене наказом МВС України від 14.02.2008 р. № 62):

- Типове положення про навчальний центр післядипломної освіти працівників органів внутрішніх справ України;

- Типове положення про училище професійної підготовки працівників органів внутрішніх справ;

- Типове положення про навчальний центр (пункт) підготовки працівників органів внутрішніх справ України;

- Типове положення про школи підвищення оперативної майстерності;

- Типове положення про вищий навчальний заклад МВС України;

- Типове положення про аспірантуру та докторантуру МВС України.

3. Положення про організацію навчально-виховного процесу у навчальних закладах МВС України (Положення про організацію навчально-виховного процесу у вищих навчальних закладах МВС України, затверджене наказом МВС України від 14.02.2008 р. № 69).

## Додаток 2

### Організаційні види професійної підготовки рядового і начальницького складу ОВС України та навчальні бази для їх проведення

	Підготовка	Перепідготовка	Підвищення кваліфікації	Професійна орієнтація на службу в ОВС
Вищі навчальні заклади МВС України	1) Початкова підготовка. 2) Вища освіта в системі МВС України. 3) Навчання в аспірантурі, ад'юнктурі та докторантурі.	Отримання іншої спеціальності на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня	1) Курси підвищення кваліфікації. 2) Стажування. 3) Семінари та тренінги. 4) Спеціалізація.	На базі ВНЗ МВС України
Училища професійної підготовки ГУМВС, УМВС, ГУДСО	Початкова підготовка		1) Курси підвищення кваліфікації. 2) Стажування.	На базі училищ професійної підготовки ГУМВС, УМВС, ГУДСО
Навчальні центри (пункти) підготовки	Початкова підготовка		Семінари та тренінги	В навчальних центрах (пунктах) підготовки
Органи, підрозділи, установи внутрішніх справ			1) Стажування. 2) Семінари та тренінги.	В органах, підрозділах, установах внутрішніх справ та інших органах та установах
За місцем роботи	Самоосвіта		1) Службова підготовка. 2) Стажування. 3) Семінари та тренінги. 4) Самоосвіта.	